

Kritički osvrt na parabole o kvascu i gorušičinom sjemenu kao temelju za postmilenijalističku eshatologiju

Ervin Budiselić
Biblijski institut, Zagreb
ervin.budiselic@zg.t-com.hr

UDK:226:236
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 2, 2010.
Prihvaćeno: 3, 2010.

Sažetak

Članak analizira shvaćanje postmilenijalističke eshatologije da će Božje kraljevstvo prije Kristova drugog dolaska biti pobjedonosno te će preobraziti svaki aspekt svih društava ovoga svijeta. Zlo time neće biti konačno pobijeđeno, ali će kršćanske vrijednosti i principi prevladavati u svijetu. Neki kritičari postmilenijalizma smatraju da se potpora za takvo shvaćanje jedino može naći u parabolama o kvascu i gorušičinom sjemenu. Stoga članak istražuje značenje parabola, povijest njihova tumačenja i ukratko se bavi pitanjem naravi kraljevstva te nastoji pokazati razliku između tumačenja parabola kao alegorije, metafore i usporedbe. Autor smatra da se parabole o kvascu i gorušičinom sjemenu ubrajaju u grupu usporedbi u kojima, iako postoji izričita povezanost dva elementa koja se uspoređuju (kraljevstvo sa sjemenom i kraljevstvo sa kvascem), ključ je za ispravno tumačenje u shvaćanju da cijela prispodoba otkriva nešto o naravi kraljevstva, a ne samo jednu od točki postovjećenja ili neki detalj.

Ključne riječi: alegorija, Božje kraljevstvo, Crkva, eshatologija, Isus Krist, parabola, postmilenijanzam

Uvod

O temi kraljevstva Božjeg moguće je pisati na mnogo načina i s mnogo kutova gledišta. Kršćani općenito vjeruju da je Kristovim dolaskom Božje kraljevstvo došlo na zemlju, a nakon Kristovog uzašašća na nebo rana Crkva je započela

naviještati Božje kraljevstvo i Isusa kao kralja. Međutim, mišljenja se razlikuju u pitanju je li Isusovo kraljevstvo prisutno danas ili je ono buduće? Je li ono prvenstveno vjersko, moralno ili samo etičko u svome karakteru? Je li prisutno samo u ljudskim srcima ili djeluje do te mjere da preobražava društvo? Ako da, u kojoj mjeri? Je li Kristovim prvim dolaskom ono došlo u punini ili tek treba biti u potpunosti očitovano? Može li se ono izjednačiti sa Crkvom ili prelazi okvire Crkve? To su samo neka od pitanja koja se povezuju uz temu kraljevstva.

U ovom članku se želim prvenstveno osvrnuti na jedan element kraljevstva, tj. na shvaćanje da se Kristovim dolaskom Božje kraljevstvo uprisutnilo na zemlji i ono se sada nastavlja širiti kroz Crkvu djelatnošću vjernika. U konačnici, kraljevstvo će se djelatnošću vjernika (propovijedanjem i nadnaravnim Božjim djelovanjem koje će pratiti vjernike) proširiti do te mjere po svijetu da će nadvladati sva kraljevstva svijeta i preobraziti sva društva svijeta prema Božjoj volji. Kada se to desi, Krist će ponovno doći. Takvo shvaćanje je karakteristično za postmilenijalističko shvaćanje eshatologije, a između ostalog je prisutno u teologiji pokreta “kršćanska rekonstrukcija” i teologije “kraljevstvo sada” (*Kingdom Now Theology*). Međutim, ovaj članak ne istražuje postmilenijalističke tvrdnje, kršćansku rekonstrukciju, teologiju *kraljevstvo sada*, ideju tisućugodišnjeg kraljevstva¹ i moguće postojanje razlika između tisućugodišnjeg kraljevstva (milenija) i “budućeg svijeta” (Mt 12,32, Duda-Fučak).² Članak analizira postmilenijalističko shvaćanje da će se preobražavajući utjecaj kraljevstva na ovaj svijet ostvariti djelatnošću vjernika, a ne kao rezultat Kristova drugog dolaska. Iako postmilenijalizam nalazi potporu za svoje ideje u raznim stihovima Starog i Novog zavjeta, veliki dio te potpore nalazi se u parabolama o kvascu i gorušičinom sjemenu u Mateju 13.³ Stoga na temelju tih parabola želim pokazati neutemeljenost postmilenijalističke ideje istražujući značenje parabola, povijest njihovog tumačenja i narav kraljevstva. Na kraju ću ponuditi ono što smatram ispravnim tumačenjem tih parabola.

- 1 Više o različitim shvaćanjima eshatologije (premilenijalizam - amilenijalizam - postmilenijalizam) vidi u Wayne Grudem, *Systematic Theology: An Introduction to Biblical Doctrine* (Grand Rapids: Zondervan, 2000), 1109–1139.
- 2 Za ovo shvaćanje vidi George Eldon Ladd, *Crucial Questions About the Kingdom of God* (Grand Rapids: Eerdmans, 1961), 70–73.
- 3 Ladd tvrdi da je parabola o kvascu jedini biblijski tekst koji može biti upotrijebljen kao potpora postmilenijalističkom shvaćanju kraljevstva koje preobražuje cijeli svijet i dovodi svaki dio života u sklad s Božjom voljom. (Ladd, 1961, 170–71). Iako potporu za svoj stav postmilenijalisti nalaze i u Velikoj zapovijedi, smatram da je Ladd u pravu. Zato se razmatrajući ovu ideju prvenstveno osvrćem na parabole o kvascu i gorušičinom sjemenu.

Parabole - povijest tumačenja

Parabole su u crkvenoj povijesti dugo bile tumačene kao teološke alegorije. Alegorija je priča u kojoj "each detail of the story is separate metaphor with a meaning of its own which needs to be discovered" (Hunter, 1971, 16). Drugim riječima, u alegoriji svaki detalj i događaj označava nešto drugo i ne smije se tumačiti doslovno, već tumač mora tražiti neko dublje duhovno ili simboličko značenje (Strauss, 2007, 447). Jeremias smatra da se razlozi ovakvog shvaćanja parabola prvenstveno mogu naći u nesvjesnoj želji da se nađe dublje značenje u jednostavnim Kristovim riječima. Nadalje, u helenističkom svijetu mitovi su obično bili shvaćeni kao sredstvo ezoterične spoznaje, a u helenističkom judaizmu alegorije su bile vrlo popularne. Nadalje, sam Isus je rekao da parabole služe da sakriju tajne kraljevstva. Sve to je vjerojatno dovelo do alegorijskog načina tumačenja parabola (Jeremias, 1963, 13).

Promjena je nastupila u 19. st. kada Adolf Jülicher zaključuje da je alegorijski pristup pogrešan jer parabole posreduju samo jednu glavnu poentu. On odbacuje sve alegorijske elemente u parabolama tvrdeći da su oni dodani naknadno od strane Crkve, a detalje u parabolama smatra samo dijelom ustrojstva priče. Drugim riječima, bitna je jedna glavna poenta, a detalji su nebitni. S Jülicherom je došlo do razlikovanja između parabole i alegorije. Treći pristup je egzistencijalistički pristup. Egzistencijalizam je filozofija koja se bavi ljudskim iskustvom i nastoji ga razumjeti unutar konkretnog iskustva koje svi imamo kao ljudska bića. Stoga je učenje iz iskustva, donošenje odluka i vršenje istine ono što egzistencijalizam naglašava. Iako parabole daju poziv na odluku, bave se ljudskim iskustvom i imaju relevantnu poruku i za nas danas, Hunter primjećuje da ovakav pristup nastoji ukloniti teološki i evanđeoski aspekt iz parabola (Hunter, 1971, 26–8). Danas, međutim, većina teologa smatra da parabole mogu imati više poenti i često sadrže alegorijske elemente, iako same nisu alegorije.

Iz gore rečenog vidljiva je složenost pristupa tumačenju parabola, ali još više složenost oko pitanja detalja, tj. u kojoj su mjeri detalji važni za poentu/poente parabole. Primjerice, u alegorijskom pristupu parabolama o kvascu i gorušičinu sjemenu u svakom detalju parabole može se naći dublje duhovno značenje. Problem ovoga pristupa jest u tome što ne postavlja ograničenja ljudskoj mašti. Ovakvim pristupom često se u detaljima može pronaći dublje *duhovno značenje* koje odgovara nečijoj teologiji. Vjerojatno bi tumači poput Jülichera rekli da ove dvije parabole poučavaju jedino da će kraljevstvo rasti sve više i više, ali ne bi izvlačili nikakve zaključke iz detalja, tj. kako i na koji način kraljevstvo raste. Egzistencijalist bi vjerojatno pokušao naći tragove dubljeg ljudskog iskustva koje je zajedničko svim ljudima. Ali kako ispravno protumačiti parabolu ako one imaju često više od jedne poente i ponekad sadrže alegorijske elemente? Odgovor se nalazi u značenju parabola i razlici između raznih vrsta parabola i alegorija.

Parabola i alegorija - značenje i smjernice za tumačenje

Kritika oblika (forme) pridonijela je podjeli parabola i tako danas razlikujemo parabole koje se pojavljuju kao metafore, poredbe, alegorije, ilustracije itd. No hebrejska riječ *mashal* i aramejska *mathla* u sebi sadrže sva ta značenja. Te riječi u svakodnevnom govoru postbiblijskog judaizma mogu imati značenje parabole, prispodobe, alegorije, priče, izreke, apokaliptičkog otkrivenja, zagonetke, simbola, pseudonima, izmišljenih osoba, primjera, argumenta, apologije, opovrgavanja (Jeremias, 1963, 20). U Novom zavjetu riječ parabola prijevod je dviju grčkih riječi "parabol" i "paroimia." *Parabol* se koristi u smislu "simbola" ili "tipa" (Heb 9,9; 11,9), a u sinoptika označava "karakterističnu formu Isusovog poučavanja." *Paroimia* je riječ koju koristi Ivan (10,6) kao govornu figuru, a Petar (2 Pt 2, 22) u smislu "izreke" (Doerksen, 1970, 4). Prema tome, *parabol* i *paroimia* mogu označavati parabolu, alegoriju, poredbu, metaforu, usporedbu, simbol, izreku i zagonetku.⁴

Iz gore navedenog vidljive su dvije stvari. Prvo, pojam parabole ima široko značenje i koristi se u govoru na razne načine. Drugo, ako je prva tvrdnja točna, onda je za ispravno tumačenje parabole potreban individualan pristup svakoj od njih.⁵ Također, potrebno je uočiti odnos između različitih vrsta parabola: parabola kao metafora, parabola kao usporedba i alegorija. Ovo je važno jer pomaže uočiti odnos između kraljevstva, kvasca i gorušičinog sjemena i daje neke smjernice za tumačenje. Budući da riječ "parabola" može značiti puno toga, predstavljaju li parabole o kvascu i gorušičinom sjemenu alegorije, metafore ili usporedbe? Ovisno o odgovoru na ovo pitanje moguće je uspostaviti različite razine sličnosti između dva pojma: kraljevstva s jedne strane i kvasca i sjemena s druge.

Doerksen kaže da metafora *izjednačava* objekt ili osobu s drugom, dok ih usporedba ne *izjednačuje*, već ih samo međusobno uspoređuje. Ali alegorija je priča u kojoj je svaka točka važna, svaki detalj ima svoga dvojnika i kao takva alegorija unutar sebe sadrži tumačenje (1970, 4–5). Za razliku od Doerksena, N. T. Wright smatra: "metaphor consists in bringing two sets of ideas close together, close enough for a spark to jump, *but not too close* [moj naglasak], so that the spark, in jumping, illuminates for a moment the whole area around, changing perceptions as it does so" (Wright, 1992, 40). Metafora se može shvatiti kao i implicitna usporedba između dviju nejednakih stvari (Strauss, 2007, 534), ali kao što Brown podsjeća, između njih mora postojati stanovita povezanost. Na taj način čitatelj

4 Više o tumačenju parabola (na hrvatskom) vidi u Fee i Stuart (1999, 145–160).

5 Primjerice, neke parabole imaju alegorijske elemente, a neke nemaju. Ako ustvrdimo da parabole imaju alegorijske elemente, to ne znači da bismo ih na silu morali tražiti u svakoj paraboli. Tamo gdje postoje trebamo ih prepoznati, a tamo gdje ih nema ne trebamo ih silom tražiti.

može uvidjeti sličnost između dviju stvari ili pojmova koju prije nije vidio na taj način (2002, 6). Metafora, prema tome, stvara povezanost između dvije stvari koje su prije bile smatrane različitim ili nepovezanim. Tako je izreka “Vi ste sol zemlji” primjer metafore jer je značajka koju sol ima prebačena u novi kontekst (život vjernika) i dano joj je novo (preneseno) značenje.⁶

Iz tih definicija vidljiva je razlika u tumačenju parabola kao metafora i parabola kao alegorija. Metafore su ideje/slike uzete iz prirode ili svakodnevnog života koje posređuju određenu moralnu ili duhovnu poruku. Kada govornik iznosi metaforu, on koristi već postojeću sliku ili ideju (sa svim njezinim ograničenjima, značenjima i detaljima) u iznošenju svoje poente. On nema pravo stvoriti svoju priču zbog svih detalja koji su već ugrađeni s korištenjem određene slike ili ideje. Drugim riječima, detalji mogu odgovarati poenti, ali isto tako mogu biti nebitni. No oni su dio priče jer su povezani sa slikom ili idejom koja se koristi.⁷ Autor nema kontrolu nad svakim detaljem priče (Ladd, 1994, 90). S alegorijom nije tako. U alegoriji govornik ima pravo upravljati svakim detaljem priče u isticanju svoje poente. Prema tome, svaki detalj ima određenu ulogu u cjelokupnoj poanti priče.

Zadnja kategorija je usporedba. Usporedbu je najbolje shvatiti kao vrstu metafore jer, iako je tekstualno drugačija, ima istu funkciju kao i metafora. Jedina razlika je u tome što usporedba, za razliku od metafore, na izričiti način uspoređuje dva objekta te na taj način ograničava spektar asocijacija i sužava mogućnosti tumačenja (Brown, 2002, 7). Fee smatra da su parabole o kvascu, sjemenu i sijaču usporedbe jer se ono što je rečeno za kvasac, sijača ili gorušičino sjeme uvijek odnosi i na kvasac, sijača i gorušičino sjeme (Fee i Stuart, 1999, 148).

Sažetak parabola

Ako se parabole o kvascu i gorušičinom sjemenu shvate kao alegorije, onda je opravdano smatrati da je svaki detalj u paraboli važan i ima svoga dvojnika (svaki detalj u tekstu predstavlja neku stvarnost koja postoji izvan teksta). Tumačenje se sastoji u tome da se ideja kraljevstva spoji i uskladi sa svakim detaljem koji je povezan s kvascem ili gorušičinim sjemenom. Međutim, ako se ove parabole shvate kao metafore ili usporedbe, onda je opravdano reći da, iako je kraljevstvo Božje kao kvasac, to ne znači da kraljevstvo Božje u svakom detalju odgovara slici

6 Ili kao što to kaže Janet Soskice: “The metaphor is that figure of speech whereby we speak about one thing in terms [that] are seen to be suggestive of another” (Brown, 2002, 5).

7 Hunter izjavljuje: “The details simply make the story realistic and serve the main trust of the parable,” dok za alegoriju kaže: “each detail in the story has its counterpart in the meaning,” i još: “allegory has to be deciphered point by point like a message in code” (1971, 11–12).

kvasca u kruhu. No prispodobe o kvascu i sjemenu najbolje odgovaraju kategoriji usporedbe.⁸ Iako se isprva čini da se kraljevstvo u paraboli uspoređuje s kvascem ili sjemenom jer kaže "kraljevstvo Božje je kao..." Fee smatra da kraljevstvo Božje *nije* kao kvasac ili sjeme. Kraljevstvo se ne uspoređuje samo s prvom spomenutom riječju u prispodobi. Izraz zapravo znači: "S kraljevstvom je Božjim kao s..." jer cijela prispodoba otkriva nešto o naravi kraljevstva, a ne samo jednu od točki poistovjećanja ili neki detalj (Fee i Stuart, 1999, 155). Sukladno tome, postmilenijalističke tvrdnje o mileniju koje se izvode iz tih parabola (posebice parabole o kvascu) nemaju temelja. Točno je da je kraljevstvo Božje izričito uspoređeno s kvascem, ali to ne znači da se u svakom detalju kraljevstvo širi do svoje punine jednako kao što kvasac ukvasa cijelo tijesto.⁹

Narav kraljevstva

Ako su parabole o kvascu i gorušičinu sjemenu zapravo usporedbe, a ne alegorije ili metafore, onda je shvaćanje ostvarivanja dominacije Božjeg kraljevstva na temelju vjernih napora pogrešno. No prije iznošenja osobnoga tumačenja parabola o kvascu i gorušičinu sjemenu slijedi kratak osvrt na narav kraljevstva o kojem Isus govori.¹⁰

Židovsko očekivanje kraljevstva na određen način odgovara ideji postmilenijalizma, jer dolazak kraljevstva znači preobrazbu postojećih struktura. No židovsko očekivanje i postmilenijalističko shvaćanje kraljevstva razlikuju se u tome što su Židovi očekivali dolazak kraljevstva kao jednokratani događaj koji će preobraziti cijeli svijet, dok moderna ideja dominacije vidi to ostvarenje kao rezultat

- 8 Jer ono što se odnosi na kvasac i gorušičino sjeme *uvijek* se odnosi i na kvasac i gorušičino sjeme, dok se kod metafora stvara povezanost između dviju stvari koje su prije bile nepovezane.
- 9 Prema Doerksonovom shvaćanju metafore, metafora izjednačava dva objekta - ideje. No parabole o kvascu i gorušičinom sjemenu nisu metafore. Prema Wrightovoj definiciji, metafora dovodi u svezu dvije ideje, ali ne previše blizu. Ako je to tako, postmilenijalistički argument opet nema temelja. Budući da su ove parabole usporedbe, one na izričiti način uspoređuju dva objekta ili ideje. Ali usporedba uspoređuje kraljevstvo ne samo na razini jednog detalja, već cijela prispodoba prenosi nešto o naravi kraljevstva.
- 10 Ovdje je važno primijetiti Straussovo shvaćanje prema kojem parabole moramo tumačiti u kontekstu Isusove službe. Nadalje, parabole su usko vezane s naviještanjem kraljevstva jer većina parabola prikazuje ili osvjetljava određene aspekte kraljevstva (2007, 449–51). To znači da se narav kraljevstva koje je bilo prisutno u Isusovoj službi danas među vjernicima neće razlikovati. Drugim riječima, ako želimo naučavati da se potpuna dominacija Božjeg kraljevstva nad svim kraljevstvima svijeta ostvaruje kroz aktivnost vjernika, potvrdu te karakteristike kraljevstva moramo prvenstveno pronaći u Isusovoj službi.

ljudskih napora, korak po korak. Glavni problem je u tome što ni jedan od ta dva stava ne može naći potporu u Isusovoj službi.¹¹ Isus nije donio kraljevstvo kao jednokratani događaj niti je promijenio postojeće političke, religiozne i društvene strukture društva. Nisu li stoga apostoli bili zbunjeni kada im je Isus govorio “kraljevstvo nebesko je među vama”? Za Židove kraljevstvo nije došlo ako je Pilat upravitelj Judeje, ako Hram nije obnovljen, ako Mesija nije prisutan, ako Izrael ispravno ne obdržava Toru, ako pogani nisu pobijeđeni i osuđeni ili ne dolaze na Sion da budu podučeni Jahvinim putovima (Wright, 1996, 223). Čak je i Ivan Krstitelj sumnjao u Isusovu službu zbog toga što je njegov učinak na političke strukture (možemo li dodati socijalne, ekonomske ili čak moralne?) bio neznatan. Međutim, Isus mu odgovara citirajući Izaiju 35 i tvrdi da se kroz njegovu službu ostvaruje novi Izlazak i novo stvaranje (Schreiner, 2008, 56).

Tumačenje parabola o kraljevstvu (Matej 13)

Prije tumačenja parabola o kvascu i gorušičinu sjemenu valja ukratko razmotriti ostale parabole u Mateju 13. Smatram da ove parabole jasno naučavaju da napredak kraljevstva dolazi kao rezultat Božjeg djelovanja, a konačno dovršenje dogodit će se kroz snažni apokaliptički čin na kraju vremena.

Parabola o četiri vrste tla (Mt 13,3–9; 18–23) otkriva tajne kraljevstva. Isus uspoređuje kraljevstvo u svojoj službi sa sijačem, tj. kraljevstvo dolazi poput sjemena koje se sije na polje i donosi promjenu kod onih koji imaju uši da čuju. Ne nameće se i ne širi na silu do te mjere da mu se nemoguće oduprijeti. Ono donosi promjenu kod pojedinaca i obitelji, pa čak i zajednica koji odgovaraju na poruku i prihvaćaju je. No tajna kraljevstva je u činjenici da je kraljevstvo došlo, ali ne u apokaliptičkoj snazi (kao što su Židovi očekivali), već djeluje u tajnosti na skrovit način ne donoseći raskol i lom u društvu.

Parabola o kukolju (Mt 13,24–30; 36–43) još jasnije svjedoči da se dovršenje kraljevstva događa na kraju vremena (kad nastupa vrijeme žetve). Ona naučava da “sinovi kraljevstva” moraju nastaviti živjeti u ovom svijetu zajedno sa “sinovima zloga,” a konačno odvajanje i pobjeda nad zlom dogodit će se na kraju vremena djelatnošću anđela. Ova parabola ne podržava ideju da Crkva kao oruđe kraljevstva preobražava društvo, već svjedoči da na neki način kraljevstvo unutar sebe neće biti pošteđeno zla i pokvarenosti. Kraljevstvo Božje nadvladava na kra-

11 Mark Saucy u svom članku tvrdi drugačije. On kaže da je Isus na početku svoje službe ponudio Izraelu fizički vidljivo, slavno i moćno kraljevstvo koje bi natjeralo grešnike da se pokaju ili osjete Božju srdžbu. Međutim, Izrael je odbio Isusovu ponudu i stoga Isus povlači svoju ponudu vidljivog kraljevstva. Umjesto toga on uspostavlja kraljevstvo koje je tajnovito, skriveno i nepoznato svijetu (1994, 192).

ju, ali ne zbog djelovanja kršćana, već kao učinak Božje djelatnosti.

Konačno, parabola o mreži (Mt 13,47–50) naglašava postojanje dobra i zla *rame uz rame* sve do kraja vremena. Ako su Židovi očekivali da će Mesija svojim dolaskom uništiti bezbožne narode i ljude i okupiti sveti narod, Isus je kao Krist očito pozivao sve pogrešne ljude u svoju zajednicu. Kao i u paraboli o kukolju, do razdvajanja pravednih od nepravednih dolazi djelatnošću anđela.¹²

Parabole o kvascu i gorušičinu sjemenu

Na koji je način najbolje shvatiti poruku koju parabole o kvascu i gorušičinu sjemenu poučavaju? Ako Isus u preostalim parabolama o kraljevstvu ne daje potporu shvaćanju da se dominacija kraljevstva ostvaruje kroz ljudske napore, već izričito kaže da se to događa na kraju vremena, uslijed nadnaravne Božje djelatnosti, postoji li razlog da Krist u parabolama o kvascu i gorušičinu sjemenu govori drugačije? Kontekst ovih dvaju parabola jasno govori da kvasac i gorušičino sjeme imaju pozitivno značenje, značenje koje jasno uspoređuje pozitivan i snažan utjecaj kraljevstva Božjeg u svijetu s djelovanjem kvasca i veličinom gorušice.¹³

Parabola o gorušičinu sjemenu (Mt 13,31–32) naučava neznatan početak te slavni i veličanstveni završetak kraljevstva. Ono započinje kao malo sjeme, ali na kraju izraste u veliko drvo koje vlada cijelom zemljom. I kao što N. T Wright podsjeća, ova parabola izvorno nije bila izrečena kao pouka o utjecaju kršćanstva na svijet, već kao pouka o učincima uspostavljanja kraljevstva u Izraelu koje se ostvarivalo kroz Kristovu službu (Wright, 1996, 241). U kontekstu Isusove službe ova parabola odgovara na pitanje kako nešto tako veličanstveno kao Božje kraljevstvo (treba se sjetiti samo židovske predodžbe o kraljevstvu) može započeti tako neznatno s Isusom i njegovim učenicima. Isus odgovara uspoređujući kraljevstvo s gorušicom, i kaže da će kraljevstvo, iako ima neznatan i mali početak, na kraju zavladati nad svijetom. Iako parabola donekle sadrži ideju postupnog

12 Postmilenijalisti priznaju činjenicu da se konačna pobjeda i uklanjanje zla iz svijeta ostvaruje Kristovim drugim dolaskom i to nije sporno. Ipak, problem je što se u parabolama o kraljevstvu ne može naći potvrda njihova stava da će kraljevstvo Božje prije Kristova drugog dolaska ostvariti sveobuhvatni preobražaj svih društava svijeta (politički, ekonomski, etičko-moralni, religijski, itd).

13 Schellenberg jasno pokazuje neprimjerenost ustanovljavanja značenja pojma “kvasac” i “gorušičino sjeme” samo na temelju kulturnog repertoara onog vremena (gdje oba pojma imaju i pozitivno i negativno značenje). On zaključuje: “... in both parables the significance of the symbols must be derived from the parabolic narratives in which they are embedded, not only or even primarily from an established cultural repertoire. Despite *potential* metaphorical valences, mustard seed is simply mustard seed and leaven is simply leaven until these symbols are given figurative value by their parabolic contexts” (2009, 541).

rasta kraljevstva, ona ne otkriva *kako* i *kada* će kraljevstvo zavladata svijetom.

Parabola o kvascu (Mt 13,33) često se smatra tekstom koji dokazuje da kraljevstvo ostvaruje polagani, postupni i trajni utjecaj na svijet dok na kraju cijeli svijet ne bude preobražen porukom evanđelja. Međutim, ni ova parabola ne daje odgovor na pitanja *kada*, *kako* i *na koji način* će se to desiti. Jedino što nam parabola pruža je sigurnost da će kraljevstvo u konačnici u potpunosti nadvladati i sve što postoji bit će pod njegovim utjecajem. Kao što Ladd kaže, ova parabola ne opisuje *proces* rasta kraljevstva niti *sredstvo* s kojim se taj cilj ostvaruje (Ladd, 1961, 129), i tu zastupnici dominacije griješe u svome tumačenju, kada smatraju da u svemu poput kvasca kraljevstvo postupno preobražava cijeli svijet. Da, tijesto će u konačnici biti ukvasano, ali kako se to događa i na koji način, ova parabola to ne otkriva.

Zaključak

U hermeneutici je poznato da jedan redak ne može reći sve o nekoj temi i upravo to je slučaj s ove dvije parabole. One nam ne kažu sve o utjecaju kraljevstva - *kako*, *kada*, *zašto*, *na koji način*, i *s kojim sredstvima* kraljevstvo raste i ostvaruje dominaciju. Ono što ove parabole govore jest da kraljevstvo započinje kao nešto neznatno, skrovito i malo, ali na kraju utječe na sve, i ostvaruje dominaciju u cijelom svijetu. Nadalje, nigdje u Novom zavjetu ne nalazimo shvaćanje da kraljevstvo Božje postepeno raste do svoje punine i preobražava cijeli svijet. Naprotiv, Isus poučava se da punina kraljevstva (ostvarivanje dominacije) ostvaruje njegovim drugim dolaskom. Ova ideja jasno je izražena u parabolama o mreži i kukolju gdje se konačno odvajanje između dobrih i zlih ljudi odvija božanskim djelovanjem.

Ladd je zasigurno u pravu kada tvrdi da, ako netko želi dokazati da kraljevstvo postupno raste do svoje punine, jedini tekst na koji se može pozvati jest parabola o kvascu. Međutim, ta misao se ne može iščitati iz tog teksta. Isus ovdje poučava u parabolama koja je izrečena u obliku usporedbe gdje potpuna podudarnost između dva uspoređena elementa ne postoji. Kvasac i kraljevstvo jesu istovjetni u tome što oba imaju karakteristike širenja i preobražavanja svoje okoline, ali se istovjetnost ne odnosi na svaki detalj ove parabole. Stoga je pogrešno reći da kraljevstvo raste *baš kao* kvasac kojeg žena umijesi u tijesto dok se sve ne ukvasa. Kraljevstvo doista raste skrovito u svijetu i preobražava ljudske živote, ali ono mimo Kristova drugog dolaska nije sve-pobjedonosno i moguće mu se oduprijeti. Ono će na kraju prevladati, ali ne uslijed djelovanja vjernika i duhovno nastrojene Crkve, već uslijed Kristovog drugog dolaska.

Literatura

- Brown, William P. (2002). *Seeing Psalms*. Louisville, Westminster John Knox Press.
- Doerksen, Vernon D. (1970). The interpretation of parables. *Grace Theological Journal* 11.2, str. 3–20, <http://faculty.gordon.edu/hu/bi/Ted_Hildebrandt/NTeSources/NTArticles/GTJ-NT/Doerksen-GospelsParables-GTJ-70.htm>, posjet 1. listopada 2009.
- Fee, Gordon & Douglas Stuart (1999). *Kako tumačiti Bibliju*. Osijek, Izvori.
- Grudem, Wayne (2000). *Systematic Theology: An Introduction to Biblical Doctrine*. Leicester, IVP & Grand Rapids, Zondervan.
- Hunter, Archibald M. (1971). *The Parables Then and Now*. Philadelphia, The Westminster Press.
- Jeremias, Joachim (1963). *The Parables of Jesus*. NY, Charles Scribner's Sons.
- Ladd, George E. (1994). *A Theology of the New Testament*. Cambridge, The Lutterworth Press.
- Ladd, George E. (1961). *Crucial Questions about the Kingdom of God*. Grand Rapids, Eerdmans Publishing Co.
- Saucy, Mark (1994). The Kingdom-of-God Sayings in Matthew, *Bibliotheca Sacra* 151, str. 175–197, <<http://www.acu.edu:2048/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=rvh&AN=NTA0000014166&site=ehost-live&scope=site>>, posjet 1. listopada 2009.
- Schellenberg, Ryan S. (2009). Kingdom as Contaminant? The Role of Repertoire in the Parables of the Mustard Seed and the Leaven, *Catholic Biblical Quarterly* 71 br. 3, str. 527–543, <<http://www.acu.edu:2048/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=rlh&AN=43802739&site=ehost-live&scope=site>>, posjet 1. listopada 2009.
- Schreiner, Thomas R. (2008). *New Testament Theology*. Grand Rapids, Backer Academic.
- Strauss, Mark L. (2007). *Four Portraits, One Jesus*. Grand Rapids, Zondervan.
- Wright, N. T. (1992). *The New Testament and the People of God*. London, SPCK.
- Wright, N. T. (1996). *Jesus and the Victory of God*. London, SPCK.

Summary

Critical Reflection on the Parables of the Leaven and the Mustard Seed as Foundational for Postmillennialist Eschatology

The article analyzes one part of postmillennialistic eschatology which claims that the kingdom of God before Christ's second coming will be victorious in transforming every aspect of all societies of this world. Evil will not be completely destroyed, but Christian values and principles will be predominant. Some critics of postmillennialism think that support for such a view can only be found in the parables of the Mustard seed and the Leaven. Therefore, this article explores the meaning of parables, history of their interpretation, briefly analyzes nature of the kingdom in attempt to show the difference in interpretation of the parables as allegories, metaphors and similes. The author's position is that parables of the Mustard seed and the Leaven are similes which although, explicitly compare two elements (kingdom with the seed and kingdom with the leaven), the key of correct interpretation is to realize that each parable as a whole reveals something about the nature of the kingdom and not just one point of identification or some detail.

Key words: allegory, eschatology, Kingdom of God, Church, Jesus Christ, parable, postmillennialism